FEDERATIE
NABESTAANDEN
GEWELDSLACHTOFFERS

Aan: Ministerie van Justitie en Veiligheid

t.a.v. directie Wetgeving en Juridische Zaken,

Sector Strafrecht en Sanctierecht.

Postbus 20301

2500 EH DEN HAAG

Egmond – Binnen, 25 juli 2018

Geachte directie,

Gaarne gaan wij opnieuw in op uw uitnodiging om deel te nemen aan het proces van tot stand komen van de wetsvoorstellen van de boeken 3,4,5 en 6 van het nieuwe Wetboek van Strafvordering.

Als voorafgaande opmerking willen wij stellen dat het ook ons verstandig lijkt, zoals u zelf al stelt in uw begeleidend schrijven, dat een speciale commissie van deskundigen, de commissie "Modernisering" en professor Knigge letten op onderlinge samenhang, consistentie en systematische aanpak.

Als behartiger van de belangen van kinderen en (jong)volwassenen, die slachtoffer zijn geworden van een geweldsdelict (waaronder wij ook seksuele delicten rekenen), zijn wij de beste ervaringsdeskundigen. Bij de opzet van nieuwe of vernieuwde wetboeken kijken wij dan ook voornamelijk naar de positie van slachtoffers en indirecte slachtoffers. Daarbij is voor ons niet alleen van belang welke formele positie zij bekleden tijdens de op een misdrijf volgende procesgang, maar ook in niet geringe mate de bijkomende (niet alleen de materiële) gevolgen van het (indirect)slachtoffer zijn in de praktijk.

De basisgedachte van onze inbreng is dan ook dat wij ernaar streven, dat aan de door ons bedoelde slachtoffers op alle plekken in de voorliggende wetboeken een volwaardige plaats wordt gegeven. Volwaardig houdt voor ons in dat die plaats minimaal volledig gelijk is aan die van daders en verdachten.

Wij hebben niet de pretentie om daartoe wetsvoorstellen te doen. Onze bijdrage zal dan ook beperkt blijven tot, maar wel volledig gericht zijn op, het toetsen van die gelijkwaardigheid en dat evenwicht en het doen van voorstellen die nog bestaande onevenwichtigheden opheffen.

Europese Richtlijnen

Bij bestudering van de voorliggende concepten hebben wij ook kennis kunnen nemen van richtlijn 2012/29/EU van de Raad van Europa d.d. 25 oktober 2012. Met name in hoofdstuk 1 "algemene bepalingen" en hoofdstuk 2 "verstrekken van informatie en ondersteuning" vinden wij die volledige gelijkwaardigheid op het punt van informatieverstrekking, ondersteuning en communicatie perfect geformuleerd terug. Deze punten vinden wij van essentieel belang, waar het gaat om de positie van slachtoffers. Ook wij gaan uit van het in de voormelde richtlijn vervatte volstrekt evenwicht omdat dat impliciet is aan de bedoelingen van zowel het wetboek van strafrecht alsook het wetboek van strafvordering. In de strafvervolging en in de rechtspraak is het de bedoeling dat met het vervolgen en bestraffen van misdrijven door middel van maatregelen evenwicht gevonden wordt tussen bestraffing, resocialisatie, genoegdoening en compensatie. Deze elementen in onderlinge samenhang houden een gelijkwaardige benadering in van zowel de belangen van de daders alsook van de nabestaanden. De zorg om de slachtoffers en hun nabestaanden daarbij de zekerheid te geven dat de behartiging van hun belangen door alle bij de procedure betrokken instanties volledig gewaarborgd wordt tijdens de opsporingsfase, het proces en de periode na afloop van het proces, mag niet vrijblijvend zijn en zal derhalve beter in de wet verankerd moeten worden. De eerdergenoemde richtlijn is daaromtrent veel duidelijker en naar onze mening nog onvoldoende geïmplementeerd in de voorliggende concepten.

Vrijwel alles wat wij u met het oog op het eerder vermelde evenwicht en zorg voor het slachtoffer zouden willen aanbevelen, vinden wij terug in de richtlijn 2012/29/EU en de richtlijn 2004/80/EG "betreffende de schadeloosstelling van slachtoffers van misdrijven".

Ons dringend advies is dan ook alsnog te bezien wat u maximaal uit deze richtlijnen kunt overnemen om in onze nationale wetgeving te implementeren. Daartoe is naar onze mening ook alle mogelijkheid.

FEDERATIE
NABESTAANDEN
GEWELDSLACHTOFFERS

In uw begeleidend schrijven van de aan ons toegezonden stukken namelijk geeft u op pagina 2 aan: "Bij de aanpassing van de conceptwetsvoorstellen van de wetboeken 1 en 2 zal in het licht van het regeerakkoord en de uitgebrachte adviezen, gestreefd worden naar volledigheid en snelheid".
Uw mededeling dat de lopende discussie in het parlement en de uitgebrachte adviezen nog medebepalend zullen worden, geeft ons het vertrouwen dat er nog veel mogelijk is in het belang van de slachtoffers, onverlet de vorderingen die in de afgelopen jaren daaromtrent zijn gemaakt. Dat vertrouwen wordt versterkt door de recente brief van het kabinet aan de Kamer, over de meerjarenagenda: slachtofferbeleid, ondersteund door stuk nr. 43 van de Minister voor Rechtsbescherming in het kader van hoofddossier 33552. Ook in dat stuk wordt zeer concreet gesproken over de verbetering van de rechtspositie van slachtoffers. Wat in dat stuk in het vooruitzicht wordt gesteld komt tegemoet aan onze wensen en maakt herhaling in deze bijdrage overbodig.

Wij vinden de benadering en concretisering van de genoemde richtlijnen en de benadering van de Minister van Rechtsbescherming zo positief vergaand dat onze bijdrage door middel van een kritische analyse van de concepten van de wetboeken beperkt zou kunnen blijven tot bovenstaand advies.

Aandachtspunten van uit de praktijk

Toch hechten wij eraan om een aantal punten vanuit de praktijk nader aan te geven. Dit temeer omdat verbetering van deze punten voor slachtoffers en hun nabestaanden een essentiële bijdrage kan leveren aan de aanvaarding van de verandering van het leven als gevolg van het misdrijf dan wel de mogelijkheid tot betere verwerking van verdriet.

Boek 3 hebben wij geanalyseerd op een drietal criteria waar wij vanuit onze positie zeer aan hechten.

A Beide partijen- verdachte(n) en slachtoffer(s) dienen volstrekt vergelijkbare en gelijktijdige rechten te hebben waar het gaat om informatie over de voortgang van het opsporingsonderzoek, de berechting, de beslissingen omtrent vervolging en de toepassing van de rechtsmiddelen. Concreet: Zodra de vermoedelijke dader geïnformeerd wordt over voormelde onderwerpen, wordt het slachtoffer ook geïnformeerd.

Uiteraard kan er een verschil op de inhoud van de informatie zijn vanuit vervolgingsbeleid/strategische overwegingen en geheimhoudingsplicht/privacybescherming. Dit zal echter wel vergezeld moeten gaan van een deugdelijke motivering.

B Informatie aan dader en slachtoffer gaat in tijd altijd vooraf aan informatie aan de pers en andere media. Vooral ook beslissingen tot niet-vervolging worden gelijktijdig aan (voorheen) daders en slachtoffers meegedeeld.

C Rechten van slachtoffers moeten in de samenleving actief bekend gesteld worden. Veel aangeslotenen bij onze federatie, ouders, broers en zussen, opa's en oma's van aan zinloos geweld bezweken kinderen en (jong)volwassenen zijn in de verwerking van hun verlies, hun rouwproces ernstig gestoord doordat ze in termen van informatie en communicatie simpelweg genegeerd werden door justitie en de bewegingen van justitie moesten vernemen in de media. Er zijn nog veel te veel slachtoffers die er niet van op de hoogte zijn waar zij met hun wanhoop en verdriet naar toe kunnen. Het is de maatschappelijke verantwoordelijkheid van de overheid jegens de slachtoffers, die wij vertegenwoordigen, om, zodra er sprake zou kunnen zijn van een misdrijf in de door ons bedoelde zin, het slachtoffer "bij de hand te nemen" door duidelijk en leesbaar alle informatie ter beschikking te stellen over de opsporing, het proces en de consequenties van het vonnis voor het slachtoffer en de rechten die zij daaraan kunnen ontlenen. Deze informatie is onzes inziens nu nog onvoldoende en te fragmentarisch aanwezig. Ook dient zij niet overgelaten te worden aan hulpverlenende organisaties.

In de afgelopen jaren is wat betreft de positie van slachtoffers en nabestaanden veel verbeterd, veelal op initiatief van de wetgever zelf en de zittende en staande magistratuur maar ook doordat belanghebbende slachtoffers zich behoorlijk georganiseerd hebben en hun belangen gestructureerd behartigen.
Toch zijn er met betrekking tot de hiervoor onder A, B en C beschreven uitgangspunten nog veel verbeteringen mogelijk. Met name boek 3 speelt daar een belangrijke rol in.

Er zijn talloze mogelijkheden om onze uitgangspunten in de afzonderlijke wetsartikelen op te nemen. Wij noemen daarvan een aantal voorbeelden, derhalve niet uitputtend.

FEDERATIE NABESTAANDEN GEWELDSLACHTOFFERS

Ad A

Boek 3 art. 2.1.2 Afgezien van het feit, dat wij in de gevallen, waarvoor wij u hier uw aandacht vragen, het afzien van vervolging onaanvaardbaar vinden dient een "afloopbericht" altijd onmiddellijk te worden gecommuniceerd - mondeling of schriftelijk- aan alle belanghebbenden, ook op inhoud voor zover niet geheim, opdat verzet mogelijk gemaakt wordt. Motivering van een beslissing tot niet-vervolging dient meegedeeld te worden opdat verzet ook gemotiveerd kan worden. Ook beroep tegen de beslissing dient mogelijk te zijn.

Sepot dient altijd uitgesteld te worden tot na het horen van het slachtoffer. Standaardbrieven bij sepot zijn niet gewenst. Zij doen geen recht aan het recht op echte informatie. Het zal duidelijk zijn dat sepot met een verwijzing naar capaciteitsgebrek voor slachtoffers onaanvaardbaar is, met name bij geweldsdelicten.

Ten aanzien van de hiervoor genoemde punten is zorgvuldigheid in het kader van het onder B gestelde absoluut vereist.

Boek 3 art. 3.1.5 "Rechterlijke verklaring van beëindiging". Deze dient te worden gecommuniceerd met de belanghebbenden, dus altijd ook het slachtoffer en de nabestaanden. Zo ook buitengerechtelijke afdoening opdat bezwaar en verzet mogelijk worden.

M.b.t beklag over het niet vervolgen van strafbare feiten zijn wij van mening dat de voorstellen van het Montaigne centrum van de universiteit van Utrecht en de universiteit van Amsterdam (Beklag over niet vervolgen) zeer serieus genomen moeten worden.

Boek 3 art. 3.1.6. Ook hier geldt het vereiste van kennisgeving aan het slachtoffer.

Tot zover een aantal voorbeelden waarbij de informatie gelijkgeschakeld kan worden aan die van de daders.

Bij het lezen van boek 3 en de bijbehorende memorie van toelichting valt op dat de memorie van toelichting veel royaler is in het toekennen van gelijke rechten aan de slachtoffers. Wij vragen ons echter af wat daar de waarde van is. Memories van toelichting spelen wel een rol bij de interpretatie van de wetgeving maar zijn verder geen dwingend recht. Ieder openbaar ministerie en

iedere rechtbank kan er mee doen wat hen goeddunkt of de eigen interpretatie gebruiken. Het recht van slachtoffers op informatie en communicatie mag niet vrijblijvend zijn dan wel beperkt worden tot honorering op verzoek.

De mogelijkheid om die rechten als dwingende voorschriften vast te leggen in protocollen geeft het slachtoffer te weinig houvast en is te onduidelijk. Protocollen zijn geen wet en zullen veel discussie opleveren over de interpretatie ervan.
Wij prefereren om de gelijkwaardigheid van dader en slachtoffer telkens vast te leggen in wetsartikelen, beseffend dat dat nog een hele wetgevende klus is.

Wat betreft Hoofdstuk 2 van boek 3: "Beklag over het niet vervolgen", plaatsen wij een enkele aanvullende kanttekening:

Bij de behandeling van klachten in de klachtenprocedures, moet bij zinnige klachten altijd "vol" getoetst worden.

Wij achten het een goede zaak, dat over het uitblijven van vervolging kan worden geklaagd, ook door het slachtoffer.

Art. 3.2.4. Termijn van drie maanden voor een beklag over het afzien van vervolging is redelijk mits de mededeling onmiddellijk bekend is gesteld. In gevallen van zinloos geweld waarbij wordt mee begrepen ernstig seksueel geweld, al dan niet met dodelijke afloop, dient het slachtoffer echter vanwege psychische overmacht (angst voor de dader, schaamte) een langere beklagtermijn gegund te worden.

Meer feitenonderzoek n.a.v. beklag is prima, maar onduidelijk is het criterium voor het: wanneer wel en wanneer niet?

Wij zijn het principieel niet eens met het "afkopen" van een strafzaak met schadevergoeding. Dat impliceert namelijk, dat er sprake kan zijn van "Vermaterialisering van het strafrecht". Zeker bij ernstige en levensbedreigende delicten dient eerst de weg van het strafrecht gevolgd te worden om daarna of strafrechtelijk of civielrechtelijk aan de schadevergoeding aan de orde stellen.

Slachtoffers moet het mogelijk gemaakt worden om een verzoek in te dienen bij het College van procureurs–generaal om te bevorderen dat na beëindiging van vervolging of ontslag van rechtsvervolging een hervatting plaats kan vinden.

3.3.1. Procesinleiding dient ook bekend gesteld te worden aan slachtoffer. Ook het slachtoffer moet bezwaar kunnen maken tegen de procesinleiding.

Boek 2 geeft ons als niet-deskundigen ter zake niet al te veel aanleiding tot commentaar. Wij zien dat de juridisch sluitende systemen en procedurele stappen uitgedokterd zijn in al vele jaren bestaande teksten maar ook veel vernieuwde teksten. Wij zien ook dat de voorliggende teksten getuigen dat dit boek aangepast is aan de moderne eisen van openheid en zorgvuldigheid. We zien ook dat gepoogd is om de procedures te vereenvoudigen.

Dat wij er geen specifiek commentaar op leveren, betekent niet dat dit boek voor ons minder belangrijk is. Het is uit het oogpunt van betrokkenheid van slachtoffers misschien wel het belangrijkste boek.

Het slachtoffer betrekken bij iedere stap in het proces en de te volgen procedure is van essentieel belang in de verwerking van het aangedane leed en het rouwproces van het slachtoffer.

Het is in het verleden al te veel voorgekomen dat het slachtoffer op basis ook van informatie van de zijde van politie en het openbaar ministerie de verwachting mocht hebben dat volgende stappen gezet zouden worden in de procedure en dat plotseling en zonder toelichting via de media bekend werd gemaakt dat afgezien werd van vervolging, de vervolging werd afgebroken en geseponeerd werd. Dat zijn klappen voor de slachtoffers, vooral in gevallen van moord en doodslag van kinderen en (jong)volwassenen die de nabestaanden /indirecte slachtoffers niet meer te boven komen, als ze niet begeleid worden door motivaties en uitleg.

Wij noemen een aantal van die wezenlijke momenten: verslaglegging van opsporingsambtenaren, besluit tot niet-vervolging na eerdere arrestatie, seponering, besluit tot verdere vervolging en inbewaringstelling, door de rechtbank geplande vrijspraak, etc. Wij pleiten ervoor al die belangrijke momenten in de procedures op te nemen als evenzovele momenten waarop de politie, justitie (zowel de staande als de zittende magistratuur) de plicht hebben om het slachtoffer naar behoren te informeren. De informatie kan natuurlijk meegegeven worden in het pakket van taken die de begeleiders van het slachtoffer toch al hebben. Het tijdsbeslag van officieren van justitie, rechter-

commissarissen en rechters hoeft daardoor niet groter te worden, mits zij de begeleiding behoorlijk informeren. En tijdig: altijd vóór de media.

Een en ander zou in boek twee "Het opsporingsonderzoek" vastgelegd kunnen worden onder Titel 10.6 Informatie aan het slachtoffer. Beëindiging van het onderzoek wordt dan Titel 10.7.

Ons algemene criterium hierbij is dat het slachtoffer volstrekt serieus genomen moet worden in zijn verdriet en rouw.

Het spreekrecht van slachtoffers

Het verlenen van spreekrecht aan slachtoffers dient een tweeledig doel.

Het geeft slachtoffers de gelegenheid om emotioneel "stoom af te blazen" en draagt bij aan de verwerking van hun verlies en rouw.

Het spreekrecht kan ook van invloed zijn op de strafmaat. Indien dat door de rechter zo verwoord wordt. Dit kan in voorkomende gevallen ook bijdragen aan verwerking van het aangedane leed.

Om deze twee doelen tot hun recht te laten komen, moet de spreekgerechtigde zich niet alleen tot verdachten kunnen richten maar vooral ook tot daders. Dat betekent dat in de procedures de spreekgerechtigden pas dan aan de beurt zijn wanneer is vastgesteld dat de gedaagde inderdaad niet alleen terecht verdacht was maar ook is vastgesteld dat hij/zij de dader is. Er komt dan ook ruimte voor emotie in het spreekrecht dat rechtstreeks tegen de dader uitgesproken kan worden. De rechter houdt natuurlijk altijd als functie dat de orde in de rechtszaal verantwoord blijft.

Een en ander betekent dat de rechter eerst een uitspraak doet waarbij hij vaststelt of de verdachte ook werkelijk de dader is. In onze benadering zou er pas daarna ruimte zijn voor toepassing van het spreekrecht. Daarna komt de definitieve uitspraak van de rechter, inclusief de strafmaat.

Dit houdt overigens niet in dat wij voorstellen om tijdens de procedure slachtoffers c.q. hun nabestaanden voor het overige monddood te maken c.q. te veronachtzamen. Respect voor hen houdt in dat prudent en zo veel als mogelijk gebruik gemaakt wordt van hun kennis, zienswijze en ervaring (hetgeen overigens ook geldt tijdens de opsporingsfase). Dat dit geschiedt onder vigeur

van de regels omtrent het optreden als deskundigen ten algemene komt ons redelijk voor.

Tenslotte

Wij kunnen niet precies beoordelen hoe het door ambtenaren in gang gezette proces van herziening van de wetboeken zich verhoudt tot het door de politiek en het kabinet in gang gezette proces van meerjarenplanning. Wij verwachten dat het eerste proces het meest geschikt is om de meningen van maatschappelijke organisaties, zoals de onze, te integreren in eindvoorstellen en dat wij daarbij voortdurend betrokken blijven. Gezien de eerdergenoemde brief van het kabinet aan de Kamer, over de meerjarenagenda slachtofferbeleid, ondersteund door stuk nr. 43 van de Minister voor Rechtsbescherming in het kader van hoofddossier 33552 vertrouwen wij er op nadere politieke afwegingen en belangen geen afzwakking c.q. tijdsvertraging zullen bewerkstelligen. Wij hopen dat beide lijnen zorgvuldig op elkaar worden afgestemd en spoedig (2020?) voltooid zullen zijn.

Tot zover onze bijdrage aan het door u gevraagde onderwerp.

Met hoogachting en vriendelijke groet,

namens het bestuur van de Federatie Nabestaanden Geweldslachtoffers,

[redacted]

secretaris

Secretariaat FNG

p/a Samenweid 42

1935 AX Egmond – Binnen

E mail : [redacted]

Mobiel : [redacted]

Ministerie van Justitie en Veiligheid
t.a.v. directie Wetgeving en [illegible] Zaken
Sector Strafrecht en Sanctierecht

Postbus 20301
2500 EH Den Haag

FM Haaglanden
26 JULI 2018
Ontvangen

Gezien scankamer
V&J
26 JULI 2018

AC2Hv #6641X0X#00#0000#

1935 AX 42